

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 934/20

ע"א 1313/20

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופטת י' וילנר

המערער בע"א 934/20
והמשיב בע"א 1313/20 : פלוני

נ ג ד

המשיב בע"א 934/20
והמערער בע"א 1313/20 : פלוני

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי חיפה בת"א
632/08 שניתן ביום 8.1.2020 על ידי כב' השופטת ב' בר-זיו

בשם המערער בע"א 934/20
והמשיב בע"א 1313/20 : עו"ד משה עבדי, עו"ד גלית בן ארי

בשם המשיב בע"א 934/20
והמערער בע"א 1313/20 : עו"ד עבד אלכרים בדארנה, עו"ד כמיל עטאללה

פסק-דין

השופט י' עמית:

שני ערעורים מאוחדים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בגדרו
נפסקו למשיב בע"א 934/20 (להלן: המשיב) פיצויים בגין נזקי גוף שנגרמו לו בתאונת
דרכים. שני הערעורים נסבים על גובה הנזק, והמחלוקת שעומדת בבסיס הערעורים היא
האם המשיב מתחזה על מנת להגדיל את נזקו.

רקע ותמצית העובדות הצריכות לעניין

1. המשיב, יליד 28.9.1964, נפגע ביום 5.2.2008 בתאונת דרכים שהוכרה כתאונת
עבודה (להלן: התאונה), עת נהג במשאית שהייתה מבוטחת על ידי המערער בע"א
934/20 (להלן: הפניקס).

בעקבות התאונה המשיב אושפז בבית החולים העמק שבעפולה. שם נמצא כי הוא סובל מחבלת חזה עם קונטוזיה ריאתית; חבלה בעמוד השדרה הגבי עם שבר מרוסק של חוליה D8; שברים בפנים העליונות של חוליות 4-3-2; ושבר מרוסק בראש זרוע שמאל.

המשיב היה מורדם ומונשם במחלקת טיפול נמרץ. בהמשך, הועבר למחלקה הכירורגית ולאחר מכן למחלקה האורטופדית, שם אושפז עד ליום 18.3.2008. במהלך אשפוזו, נרשם כי הוא מסוגל להניע ארבעת גפיו ללא חסר תחושת. ביום 18.3.2008 הועבר המשיב לטיפול שיקומי בבית החולים לוינשטיין, אך בשל קוצר נשימה הועבר למחרת לבית החולים מאיר, ובהמשך לבית החולים רמב"ם. ביום 15.4.2008 עבר המשיב ניתוח לקיבוע עמוד השדרה וביום 23.4.2009 שוחרר מבית החולים.

2. המשיב הגיש תביעה על פי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 כנגד הפניקס בגין נזקי הגוף שנגרמו לו והמחלוקת נסבה על גובה הנזק. בתמצית, המשיב טען שבעקבות התאונה הוא רותק לכיסא גלגלים במצב של שכיבה ושאינו מסוגל לעמוד או לשבת. מנגד, הפניקס טענה שהמשיב אינו מרותק לכיסא גלגלים ושהוא מסוגל להתנייד בכוחות עצמו.

פסק דינו של בית משפט קמא

3. מספר מומחים נתנו חוות דעת בעניינו של המשיב ונביא להלן את עיקרי הדברים:

(-) בחוות דעתו מיום 13.5.2010, נקבע על ידי פרופ' וולפין, מומחה בתחום האורתופדי, כי למשיב נכות לצמיתות בשיעור של 46% (10% בגין הגבלות בעמוד השדרה הצווארי; 30% בגין קישיון בעמוד השדרה הגבי; 15% בגין הגבלה בתנועות כתף שמאל). בחוות הדעת ציין פרופ' וולפין, בין היתר, כי אין גרעון נוירולוגי אובייקטיבי; כי המשיב אינו מסוגל לבצע הרמת כתף שמאל מעבר ל-70 מעלות; וכי המשיב התלונן על כאבים באזור עמוד השדרה הצווארי, על חולשה ביד שמאל, ועל כך שאינו מסוגל לעמוד או ללכת. במהלך חקירתו בבית משפט קמא, ציין פרופ' וולפין כי היקף השרירים ברגליים של המשיב הוא כמעט נורמאלי – אין דלדול שרירים ואין נכות נוירולוגית; וכי אי-שימוש ברגליים למשך שנים היה מביא לדלדול שרירים וחולשה, מה שלא נמצא אצל המשיב.

(-) בחוות דעתו מיום 17.7.2010, נקבע על ידי ד"ר וולר, מומחה בתחום הנורולוגי, כי למשיב לא נותרה נכות נורולוגית; כי לא נמצא דלדול שרירים בארבעת הגפיים; כי הטונוס וההחזרים היו תקינים; וכי הפגיעה בעמוד השדרה לא גרמה למשיב כל נכות נורולוגית צמיתה מבחינת התפקוד המוטורי והתפקוד המיני. במהלך חקירתו בבית משפט קמא, ציין ד"ר וולר כי ייתכנו מקרים שבהם לא יימצא דלדול שרירים בקרב אדם שאינו הולך על רגליו.

(-) בחוות דעתו מיום 12.3.2012, נקבע על ידי ד"ר לייב, מומחה בתחום האורולוגי, כי למשיב נכות בשיעור של 10% בגין בעיה בתפקוד של כיס השתן; כי נראה שהמשיב מגביל את עצמו למצב שכיבה בעיקר על רקע נפשי; כי אף שהמשיב התלונן על בעיה בתפקוד המיני, בדיקות שנעשו לא העלו עדות לכך; וכי לא נמצאה עדות לאי-שליטה במתן שתן אצל המשיב.

(-) בחוות דעתו מיום 6.7.2014, קבע פרופ' קרסו, מומחה בתחום רפואת הכאב, כי למשיב טונוס גפיים תקין; כוח גס תקין; אין דלדול שרירים; אין שינויים טרופיים של העור והטפולות; תשעורת וצבע תקינים; טמפרטורה תקינה; ועור מחוספס על כפות הרגליים, ללא החזרים פתולוגיים וללא הפרעות בתחושה. עוד צוין על ידי פרופ' קרסו כי במסמך השחרור של המשיב מבית החולים רמב"ם מיום 23.4.2008, נרשם כי הוא מתנייד באופן חופשי; כי למשיב אין נזק אורגני, אלא שמדובר ב-SOMATIC SYMPTOMS DISORDER או בהתחזות. בחקירתו בבית משפט קמא, ציין פרופ' קרסו כי העור בכפות הרגליים של אדם שאינו מסוגל לעמוד הוא חלק לחלוטין; כי העובדה שהמשיב הוסע ברכב פרטי מעידה על כך שהוא מסוגל לשבת בכיסא גלגלים; כי לדעתו, בניגוד לדעתו של ד"ר וולר, לאדם שאינו הולך בהכרח יהיה דלדול שרירים; וכי יש דיסוננס בין התנהגותו של המשיב לבין הכאב העז אותו הוא טוען שמרגיש (בין היתר, ביחס לתרופות שהמשיב בחר שלא ליטול כדי לשכך את הכאבים הנטענים). פרופ' קרסו השיב בזהירות שהמשיב אינו נראה לו אמין.

(-) בחוות דעתו מיום 26.7.2017, ד"ר מירז, המומחה בתחום הפסיכיאטרי, קיבל את ממצאי הבדיקה של ד"ר יגיל כפי שיפורטו להלן, וקבע למשיב נכות בשיעור של 20% - כאשר 11% מתוכם נקבעו כנכות זמנית למשך 3 שנים, שכן סבר כי במהלך תקופה זו ניתן יהיה לטפל במשיב ולשפר את מצבו.

ד"ר מירז הפנה את המשיב לד"ר יגיל, לעריכת בדיקה פסיכודיאגנוסטית.

בחוות דעתו מיום 11.11.2016, קבע ד"ר יגיל, כי לא נמצא שלמשיב תסמונת פוסטראומטית; כי נראה שהמשיב סובל מבעיה נפשית בשם "התניה רפלקסיבית", כך שנוצר אצלו מעין "קיבעון" בדימוי הגוף אשר מגביל אותו; וכי אינו סבור שהמשיב מתחזה. יצוין כי הפניקס התנגדה למינויו של ד"ר יגיל לביצוע בדיקה זו, ואף הגישה על כך בקשת רשות ערעור לבית משפט זה, שנדחתה (החלטתו של השופט צ' זילברטל ברע"א 2617-16 הפניקס חברה לביטוח בע"מ נ' פלוני (3.5.2016)).

סה"כ נקבעה למשיב נכות רפואית משוקללת של 55.1%.

4. בפסק דינו מיום 8.1.2020, העמיד בית משפט קמא את נכותו התפקודית של המשיב על 100% החל מיום התאונה ואילך עד לגיל הפרישה מעבודה וכן קבע כי המשיב איבד לצמיתות את כושר השתכרותו. עם זאת, ציין בית המשפט כי "נוכח זמניות הנכות, ונוכח התרשמותי מהתובע כאמור לעיל, אקח עובדות אלה בחשבון בקביעת הפיצוי בגין ראשי נזק נוספים, למעט הפסד כושר השתכרות (כמו עזרת צד ג'), כפי שיפורט להלן" (הדגשה הוספה – י"ע).

בשורה התחתונה העמיד בית המשפט את נזקו של המשיב על סך של 4,942,572 ₪ על פי ראשי הנזק כלהלן: הפסד השתכרות לעבר - 1,503,906 ₪; הפסד השתכרות לעתיד - 1,273,520 ₪ (על פי בסיס שכרו האחרון של המשיב 10,666 ₪ (לאחר ניכוי מס הכנסה); הפסד פנסיה - 333,291 ₪; נזק לא ממוני - 131,855 ₪; עזרת צד ג' לעבר ולעתיד - 1,500,000 ₪; ניידות ונסיעות - 200,000 ₪; בגין התאמת דיוור, כיסא גלגלים ממונע, והוצאות רפואיות נילוות - נקבע כי אין מקום לפסוק פיצוי. מסכום זה נוכו גמלאות המל"ל בסכום כולל של 1,878,543 ₪ ותשלומים תכופים ששולמו למשיב.

על פסק הדין נסבים שני הערעורים המאוחדים שלפנינו.

טענות הצדדים

8. הפניקס טענה כי יש להפחית את גובה הפיצוי שנפסק למשיב בבית משפט קמא וכן לדחות את ערעורו. נטען, בין היתר, כי המשיב מתחזה ולא הוכח שהוא מרותק לכיסא גלגלים; כי יש לדחות את ההסברים של ד"ר יגיל וד"ר מירז למצבו הנטען של המשיב; וכי טענות המשיב שהוא מרותק לכיסא גלגלים הן בבחינת עדות יחידה של בעל דין. על רקע זה, נטען כי בית המשפט קמא הפריז בסכום הפיצויים בגין עזרה לזולת וניידות, וכי שגה בית משפט קמא בקביעת בסיס השכר של המשיב.

9. מנגד, המשיב טען, בין היתר, כי החל ממועד התאונה, הוא רתוק לכיסא גלגלים במצב של חצי שכיבה; כי בהינתן שהרקע למצבו הרפואי אינו נוירולוגי, סביר שאין לו דלדול שרירים ברגליים; כי הבדיקה הפסיכודיאגנוסטית העלתה כי אינו מתחזה אלא סובל מתופעה בשם "התניה רפלקסיבית"; כי שגה בית משפט קמא כשקבע כי הוא יהיה רתוק לכיסא גלגלים עד סוף 2022 בלבד, ובהתחשב במצבו הכללי כמי שרתוק לכיסא גלגלים במצב של חצי שכיבה, היה על בית המשפט לפסוק לו סכום גבוה בהרבה עבור עזרת צד ג' בעבר ובעתיד, לצד ראשי הנזק השונים שבהם לא נפסק לזכותו פיצוי.

דיון והכרעה

10. אקדים ואומר כי דין שני הערעורים להידחות.

ברי כי הפער בין טענות הצדדים נובע מהשאלה בדבר מצבו האמיתי של המשיב, ובית המשפט קמא הציג בפסק דינו את גדר ההתלבטות:

"שונה המצב לגבי הנכות התפקודית. מחד, עמדה בפני חוות דעתו של ד"ר מירז, שנסמך על חוות דעתו של ד"ר יגיל, לפיה התובע אינו מתחזה ומדובר בהפרעה תגובתית נפשית המשפיעה על התנועתיות, המקנה 11% נוספים.

מנגד, עמדה בפני חוות דעתו של פרופ' קרסו, שהסתמכה הן על הבדיקה הקלינית, הן על התרופות שהתובע צורך (או שאינו צורך), הן על מצבו הגופני של התובע (אין דלדול שרירים ואין שינויים חיצוניים ברגליים) והעובדה שבזמן הבדיקה, לכאורה עמד על רגלו, והן על העובדה שהתובע מוסע ברכב פרטי רגיל".

אם אכן נגזר על המשיב לבלות את יתרת חייו רתוק לכיסא גלגלים במצב של חצי שכיבה, הרי שהפיצוי שנפסק לזכותו הוא חסר, ואם המשיב מתחזה, אזי הפיצוי שנפסק לזכותו הוא על הצד הגבוה.

11. מפסק הדין עולה כי בית המשפט קמא לא מצא ליתן אמון בעדותו של המשיב. על אף זאת, בית המשפט נתן משקל לחוות הדעת בתחום הנפשי ועל כן לקח "שולי ביטחון" בפסק דינו, ופסק למשיב פיצוי גבוה יותר ממה שהיה נפסק במצב הדברים הרגיל, על פי הממצאים האובייקטיביים.

הלכה ידועה עמנו, שאין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים, ולא זה המקרה שלפנינו. אין חולק שבבדיקות הרפואיות, לא אותרה סיבה שבגינה המשיב מרותק לכיסא גלגלים, והבדיקות האובייקטיביות שנעשו למשיב מפריכות את טענתו כי הוא סובל מכאב, ושאינו מסוגל לשבת בזווית של 90 מעלות. גרסתו של המשיב כי הוא מרותק לכיסא גלגלים, אף אינה עולה בקנה אחד עם היעדר דלדול שרירים ברגליו, העור המחוספס בכפות רגליו, מצב התשעורת ברגליו, והעובדה שניתן להסיעו במכונית רגילה, ועל כן עמדו פרופ' קרסו ופרופ' וולפין בחוות דעתם ובעדותם.

המשיב גם סירב לשתף פעולה עם קופת חולים ועם המל"ל בתביעה שהגיש לקבלת כסא גלגלים ולהשתתפות בהתאמת דיור, והדברים מתוארים בפסק דינו של בית המשפט קמא:

"כמו כן עולה מהמסמכים הרפואיים של קופת חולים כללית ושל המוסד לביטוח לאומי כי התובע סירב לשתף פעולה עם הבודקים וכן עולה כי הגזים בתלונותיו (למשל כשטען כי אינו יכול להניע את יד שמאל) למרות שהנכות שנקבעה אינה עולה בקנה אחד עם תלונותיו והוא הדין עם תלונותיו במישור האורולוגי והמיני.

כל אלה מעלים בי את הספק בדבר אמיתות טענתו של התובע לפיה הוא אינו מסוגל לעמוד וללכת בגלל הכאב שהוא חש ואוסיף ואציין כי התובע עצמו לא נראה לי אמין, ויש לי ספקות רבים ביותר לגבי מצבו האמיתי.

בנוסף, גם המסמך מקופת חולים שצורף הוא מ-22.12.08 הוא חלקי בלבד, אינו מתייחס לכל צרכי המדור וההמלצה היחידה בו היא להוציא אגנית ולהנגיש את פינת הטוש, בעוד שבהמשך התובע סרב לשתף פעולה.

[...] בשנת 2016 ביקש התובע להחליף את הכסא אך על פי מסמך מיום 10.5.16 מתיקו הרפואי בקופת חולים כללית עולה כי ביקר אותו צוות פיזיותרפיה של קופת חולים בביתו אך הוא סרב לשתף פעולה. הוצע לו גם אשפוז במחלקת שיקום בבית חולים בני ציון אך הוא סרב.

על פי מסמך סיכום ביקור מיום 18.9.16 של קופת חולים כללית התובע סירב לשתף פעולה עם קופת חולים ולכן לא אושר לו כסא גלגלים ממונע" (הדגשות הוספו – י"ע).

אציין כי ועדה רפואית של המל"ל דחתה את דרישתו של המשיב לכסא גלגלים ממונע, ערר שהגיש המשיב על החלטה זו נדחה וגם ערעור שהגיש המשיב לבית הדין לעבודה נדחה, ובית המשפט קמא מתייחס לכך בפסק דינו:

”נוכח האמור – לא השתכנעתי כי התובע זקוק לכסא גלגלים ממונע. יתרה מזאת, על פי חוות הדעת האורטופדית התובע גם לא סובל ממגבלה קשה בידו השמאלית וגם טענתו לכאבים בבית החזה לא נתמכת בכל חוות הדעת של המומחים שבדקו את התובע (לרבות המומחה בתחום הכאב). לעומת זאת, על פי מסמכי הועדות הרפואיות של המל”ל שצורפו על ידי התובע, התובע נבדק על ידי מומחה ריאנות מטעם הוועדה, ד”ר ויילר, שחיווה דעתו (באוקטובר 2012) כי לתובע אין כל בעיות במערכת הנשימה וצילומי בית החזה לא הדגימו כל פתולוגיה.

כפי שכבר נאמר לעיל התובע הותיר רושם בלתי אמין. סרובו לשתף פעולה עם כל הגורמים שביקשו לאמת את טענותיו – הן לענין התאמת דיור והן לענין התאמת כסא גלגלים תומכים בהתרשמותי ולפיכך אין מנוס מדחיית תביעותיו לפיצוי בגין נזקים שלא הוכיח עקב חוסר רצון לשתף פעולה ואין לתובע להלין אלא על עצמו” (הדגשות הוספו – י”ע).

12. הנה כי כן, מסקנותיו של בית המשפט קמא מעוגנות בממצאי עובדה ומהימנות. בית המשפט היה אמנם נכון להכיר בכך שהמשיב איבד לחלוטין את כושר השתכרותו, בציינו כי נוכח התרשמותו מהתובע יקח זאת בחשבון בקביעת הפיצוי בגין ראשי הנזק האחרים. כאמור, לנוכח מכלול הראיות שעמדו בפניו, דחה בית המשפט את טענותיו של המשיב כי הוא נאלץ לשהות בכסא גלגלים במצב של חצי שכיבה. בקביעות אלה, שמהן נגזר סכום הפיצויים שנפסקו למשיב, איני רואה להתערב.

13. אשר על כן, דין שני הערעורים להידחות, וכל צד יישא בהוצאותיו.

ניתן היום, כ' באדר התשפ"א (4.3.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט